

İSLÂM MEDENİYETİ

Dini İlmî Fikri
Aylık mecmua

TEMSİLCİLER

Konya: Ali MARAŞLIGİL

Kayseri: İsmail ELİUZ

İzmir: Ali ARSLAN

Erzurum: N. Tayyar TAŞ

★ SAHİBİ

İst. Yüksek İslâm Enst.
Mezunları Cemiyeti Başkanı
Mustafa PEKTUT

★

Haberleşme ve Havale
İSLÂM MEDENİYETİ
P.K.1315

SİRKECİ - İST.

★

İDAREHANE

Nuruosmaniye Cad. No: 8/6
Cağaloğlu — İST.
Telefon: 22 46 02

Tarih: 13.I.1973

Yıl: 3 — Sayı: 27

★ YAZI İŞLERİ MÜD.
Cahid BALTACI

★

★ İDARE MÜDÜRÜ
Hüseyin ERDEM

★

ABONE VE İLAN

Bir yıllık abone 12 sayı 40 TL.
Altı aylık » 6 » 20 TL.
Yabancı memleketlere posta ve
kurtasiye ücreti eklenir.

Her türlü reklâm ve ilanlar özel
tarifeye tabidir.

Dizgi - Baskı

İrfan Matbaası — İST.

Mecmuamızdaki yazılar me'haz gösterilmeden alınamaz.

Gönderilen yazılar basılsın, basılmasın iade edilmez.

Yayınlanmak üzere gönderilen yazılarda gerektiğinde ilâve ve çıkarmalar yapılabilir.

CEHALETİN GETİRDİKLERİ

Bekir TOPALOĞLU
İst. Yük. İsl. Enst.
Öğretim Üyesi

DİN adamı için zaruri olan «İman, İlim ve Metod» mefhumlarından ikincisi, ilim hakkında kaleme aldığımız bu son yazımızda hepimizce ma'lûm olan bazı tecrübelere istinad edeceğiz. Memleketimizin din hayatında, gerek icrâ teşkilâtında vazife almış nice insanı, öğretmen ve din adamını (Diyanet mensubunu) tanıyoruz. Hiç bir muayyen şahıs söz konusu olmadan, tarafgirlik, basitlik, kıskançlık ve kin çukuruna —Allah'ın lüt-fuyla— düşmeden, münakaşa kaldırmaz «İman» şartı bulunduktan sonra, bilgili olan ve olmayan iki tipin hizmet şanslarını mukayese edelim.

Asırlarca İslâm imanının yuvalığını yapan güzel Anadolu'muzun asil ailesinden göreneğe bağlı (taklidi) bir iman aşısı almış bir insan düşünelim: Sağlam, kafasını ve gönlünü doyurucu mahiyette olmayan bir din tahsili almıştır. Aslında ve işin başlangıcında samimîdir, iyi niyetlidir. Ne var ki büyük bir sistem, umumî bir nizam, bir dünya ve âhîret nizamı olan İslâmiyet hakkında yeter derecede bilgi edinememiştir. Şekli bazı formaliteleri tamamlamış diye onu ya din eğitimi veren müesseselerden birine veya Diyanet Teşkilâtından bir vazifeye ta'yin etmişlerdir. İmdi bu İslâmî-ilmî şahsiyet kazanamamış, henüz kızmaya hakkımız olmadığı için «zavallı» diyebileceğimiz kimse ne yapsın! Yepyeni bir hayata atılmış; kendisini, bilmediği fakat intibak etmeye mecbur kaldığı bir muhit içinde bulmuştur.

Aziz okuyucu, camım kadar değerli, öz kardeşim gibi sevgili tuttuğum ilim yolcusu! Burada söz konusu ettiğimiz kimsenin ne yapması lâzım geldiği üzerinde durmayacağız, çünkü biz «olması lâzım gelen»den değil, tecrübelerimize dayanarak «olan»dan bahsedeceğiz. Biraz önce tasvir etmeye çalıştığımız insan, işe yeniden başlarcasına, kronometreyi durdurup geçmiş hayatını bir daha yaşamak istemiyor, isteyemiyor. Buna ne psikoloji, ne aile durumu, ne aldığı görevin mahiyeti ve ne de çevresi müsait değildir. Yeniden tahsil görme ve ilmi şahsiyet kazanma vasıtalarından, kendine güven, kendi kendine yeterlilik iktisap etme imkânlarından mahrum olan bu insan ne yapacaktır? Umumiyetle şâyi' olan acı gerçeği söylememe müsaade ederseniz şöyle diyece-

ğim: Şayet din adamı ise, benliğinde duyduğu boşluğu doldurmak için, ya hırçın, cemaate yüz vermez, acı dilli, cehennem yolculuğunun acente şefi imiş gibi korkutucu, ama sadece korkutucu olacak; veya makam, servet ve nüfuz otoritelerine emir erliği yapacaktır. Bu ikinci tipin, cehâletine inzıman edecek olan menfaatçiliği ve dindeki aldırmaçlığı ona «bırakınız yapsın, bırakınız geçsin» havası içinde birçok cevaz fetvası verdirmesi de mümkündür, özellikle seçkin zümre için.

Tahsil çağında kafasını ve gönlünü gerektiği şekilde imar etmeyen insan vazife hayatında şayet bir öğretmen ise iki yoldan birini seçmektedir. O bir «baba»dır, notu boldur, talebeyle çok hoş geçinir, hatta onlarla —bazan kahveye beraber gidecek kadar— lâubâlidir. Öğrenciyi hiç bir şekilde kınamaz. Kendisine değer verdiğini zanneden, dersine çalışma belâsından (!) kurtulmuş bulunan öğrenci bu nâzik, bu baba öğretmenden çok memnundur. Bilmez ki yüzünde kendisini medh eden bu adam aslında ona kötülük etmekte, onun inkişafına ve ilerleyişine engel olmaktadır. Peygamber efendimiz, başkasını fazla öven bir adama: «Yazıklar olsun sana, onu medh etmek suretiyle öldürmüş gibi oldun, onu öldürdün, onu öldürdün...» buyurmuşlardır (1).

İlim gibi şerefli bir hamûleden yoksun olan öğretmenin canlandırdığı ikinci bir tip de zâlim insan tipidir. Talebeyi sınıfta konuşturmamak, soru sordurmamak, kıt not vermek, en küçük bir hareketinden ötürü onu muahaze etmek... suretiyle durumunu korumak ve otorite kurmak ister. Bu tipler, bazan, kendi söyledikleri yalanlara bir müddet sonra kendilerinin de inanması gibi gerçekte talebe düşmanı kişilirler. Okulun içinde ve dışında devamlı talebeden yakınırlar. Şahsen en çok nefret ettiğim ve kızdığım insan tipidir bu. Kendi basitliğinin, kendi küçüklüğünün ve kendi tenbelliğinin intikamını öğrenciden almak isteyen ve «öğretmen» unvanını da lekeleyen bu tipin buna ne hakkı vardır! Cahille bilgi, nâkusa kemal ve bâedebe edep öğretmekle görevlendirilmiş, bunun için de milletin alın-terinin bir parçası kendisine tahsis edilmiş bu insan, beğenmiyor ve düzeltmek de istemiyorsa, yapacağı ilk iş bulunduğu müesseseyi terk etmektir.

Aziz gaye arkadaşım! Bu söylediklerimde beni tasvip ettiğinizi zannediyorum. Fakat kulağınıza he-

men şunu fısıldayayım ki ilim tahsili çağında bulunan siz, bugün gerektiği şekilde çalışmaz, şahsiyet kazanmazsanız yarın —Allah korusun— bu kötü tiplerden birini temsil edebilirsiniz.

İlimden ve onun kazandıracağı şahsiyetten mahrum olarak iş başına getirilen insanların kapıldıkları aşağılık duygusunun bir tezahürü de şudur: yan desteklere başvurmak. İlmin biraz soğuk görünen yüzünden hoşlanmayan, kitapla ülfeti bulunmayan bu kimselerin gözünde —meselâ— idarecilik büyük bir makamdır, vesile değil bir gayedir, gelip-geçici bir nöbet değil toplanması gerekli bir nesnedir. Böyle olunca, gayeye erişmek için, önce küçük ta'vizlerden başlamak üzere mesafe kat'etmeye koyulurlar. Ardından aşağılık duygusu kamçısı, önünde ihtirasın yaldızladığı «makam» parıltısı bulunan bu yolculuğun sonu bazan hiyanete kadar varır. Evet, insafla düşünüyor, düşünerek yazıyorum: en büyük faktör olarak cehâletin doğurduğu aşağılık duygusudur ki bazı insanları, makam ihtirasına sürüklüyor ve iki ağız da keskin o «makam kılıcı»nın kötüye kullanması suretiyle İslâm dâvâsına ihanet eder duruma düşürüyor. Bu hiyanet ya aşırı derecede ihmal, ya haklı ve faziletliyi ezmek veya zâlîme yardımcı olmak tarzında gözükabilir. Bu çok müşkül noktada, Peygamber (s.a.) efendimizin şu derin mânâlı duasını daha iyi anlar gibi oluyoruz: «**Rab-bim! Günahımı bağışla, cahilliğimi affet**» (2). Belirtmeye lüzum yoktur ki çoğunluğu teşkil eden, fedakâr ve şahsiyetli idareciler bundan münezze olacaklardır.

İmi müktesebâtı zayıf olarak hayata, Türkiye'nin çeşitli fikir cereyanlarının ortasına atılan din adamını bekleyen bir âkıbet daha vardır; bir gruba, bir klik'e bağlanmak. Mürşid ve metbû durumunda bulunan bir insanın eriyerek müstersid ve tâbî durumuna düşmesi, «İslâmî»likten başka her hangi bir vasfa, ilâve bir kelime veya terime ihtiyacı olmayan dâvâmızın lehine değil aleyhinedir. Peşin hükümlerden, hissî kararlardan, kısmen de olsa alışılmış ve kalıplaşmış fikirlerden beri olan aziz okuyucuma söylemek isterim ki insanları Allah'ın saâdet ülkesine çağırmaktan ibaret bulunan dâvâmızın, bugün, siyasî veya gayrı-siyasî her hangi bir cereyana bağlanmasına lüzum yoktur. Böyle bir şeyin lüzumlu oluşu şöyle dursun, doğru değildir, dâvâya zarar getirecidir. Yerle göğün uzantısından daha geniş bir Cennet'in de fevkalâde, en büyük saâdet olan Allah rızasını (3) gaye edinmiş bir mücâhid bu az şeylere, bu geçici heveslere nasıl gönül kaptırabilir? Değer hükümleri sür'atle değişen, ikbâl ve idbârî mütema-diyen yer değiştiren memleketimizde yüce İslâm dâvâsını nasıl bir gruba bağlar, mal edebiliriz? Kuvvetli hava cereyanları karşısında durabilen, dimdik ayakta kalabilen ağaç kökleri derinde olan ağaçtır. Bize bu derinliği verecek olan: varlığı zarurî iman hayatımızdan sonra kuvvetli bilgimiz olacaktır.

Bilgisiz insan, ilim sâhasından meslek seçmiş bulunan bilgisiz insan zayıf insandır, silik şahsiyettir,

cılız elemandır, tesirsiz varlıktır. Cehâletinin bahşedeceği cür'et ona hiç bir şey sağlamayacaktır. Kıyafeti ne kadar düzgün, makamı ne kadar yüce, sesinin perdesi ne kadar tiz olursa olsun o, küçük ve basit insandır. Her bilgisiz insanı kınamaya hakkımız yoktur, ama, adı üzerinde, ilim alanı kendisine meslek edinmiş insanın, sahasındaki cehâleti asla ve asla affedilemez. Böylesine tevîd ettiği bir zarar da işgal ettiği makamda İfuzulî şâgîl» olmasıdır. Millet birbir emekle işinin ehli bir eleman yetiştirse de bürokrasinin himaye ettiği beriki adam —Allah gecinden versin— ölmedikçe veya emekli olmadıkça durumunu değiştiremezsiniz. O halde câhil insan—dil'im varmıyor, câhil âlim diyeceğim— fuzulî değil muzır şâgîldir. Bu duruma düşmek ister misiniz hiç!

Önemine nisbetle yine de az sayılan iki makale ile din adamı için ilmin ne kadar lüzumlu ve zarurî olduğunu ispat etmeye çalıştım. Muhâtaplarım, bütün muhterem okuyucularımın birlikte, bilhassa din eğitimi veren müesseselere öğrencileriydi. Nassa, akli ve mantıklı izahlara ve bir de örnekleri hiç birimizce meçhul olmayan tecrübelerle dayanarak serdedilen görüşlerimizde şayet mutabık kalmışsak hemen çalışmaya başlamalıyız. İrademize hâkimiyet sâhasında vereceğimiz savaş için Cenab-ı Hak'tan başarılar dilevelim.

Tahsil çağımızda çeşitli ilimlerle iştigal etme mevkiindeyiz. Umumî kültürümüz bakımından faydalı olan bu programa metanetle sadakat göstermeliyiz. Neyi ve kimden öğrenmeyi teklif ederlerse etsinler kaçınmayalım. Resûl-i ekrem (s.a.) efendimiz: «**İlim ve hikmet mü'minin aradığı şeydir, onu nerde bulursa alır**» (4) buyurlur.

Sonsuz kerem sahibi yüce Allah'ın lütfettiği, aziz milletimizin hazırlayıp açtığı ilim müesseselerinde ilim tahsili şerefine nâil olmuş insanlar, öğrenci ve öğretici olarak siz ve biz! Son Peygamber Muhammed aleyhisselâmın haber verdiği, vukuu muhakkak şu elim neticeden Allah'a sığınalım: «**Kendisinden bir bilgi istendiği halde onu gizleyen kimse, kıyamet gününde ateşten bir gemle gemlenecektir**» (5). Öyle anlayalım ki öğretim veya öğrenme durumunda olup da vazifesini yapmayan insan bu hadisin hükmüne dâhildir.

(1) Buhâri, 3/158, K. eş-Şehâdât/B. İzâ zekkâ raculün raculen., 52/16; Müslim, 4/2296, K. ez-Zühd/B. en-Nehy ani'l-medh., 53/14.

(2) Buhâri, 7/166, K. ed-Daavâ/B. Kavlu'n-Nebiy s.a. Allahümme' ğfir li., 80/60; Müslim, 4/2087, K. ez-Zikr.../B. el-Taavvüz min şerri mâ amile., 48/18.

(3) Âl-i Imrân, 3/133; el-Tevbe, 9/172.

(4) Bk. Aclûni, Keşfu'l-hafâ', «el hikmet» maddesi.

(5) Ebû Dâvûd, 2/288, K. el-İlm/B. Kerâhiyetu men'ul-ilm, 24/9; Tirmizî, 5/29, K. el-İlm/B. Mâ câe fi Mâmâni'l-ilm, 39/3; İbn Mâce, 1/97, el-Mukaddime/B. Men suile an ilmin fe ketemeh, Mukaddime/24.